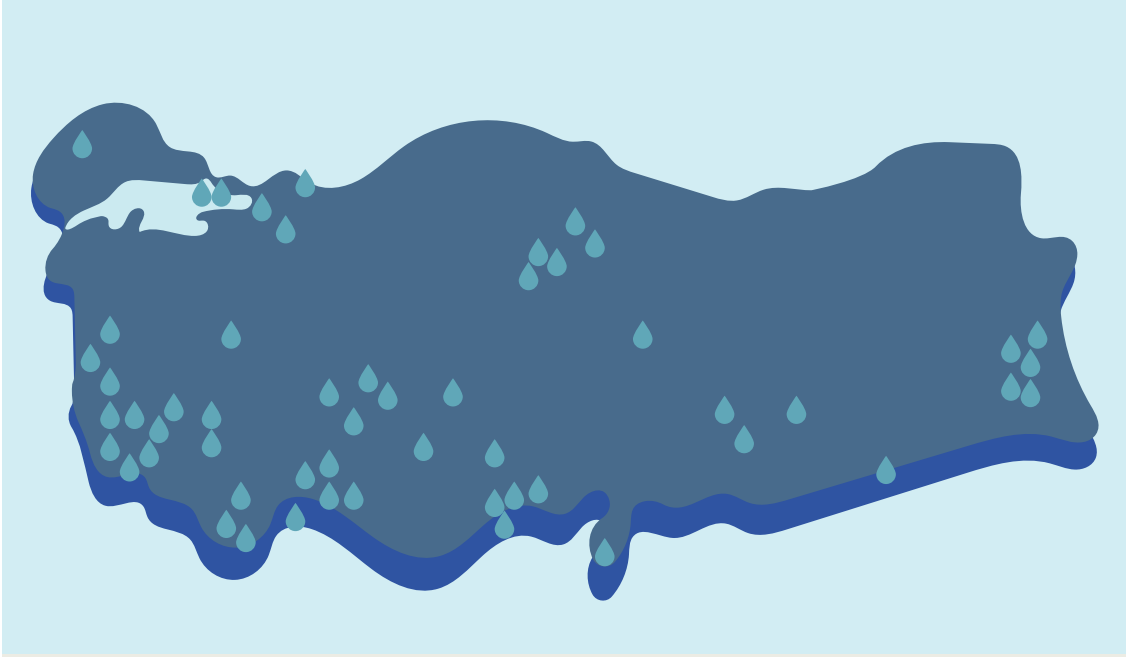
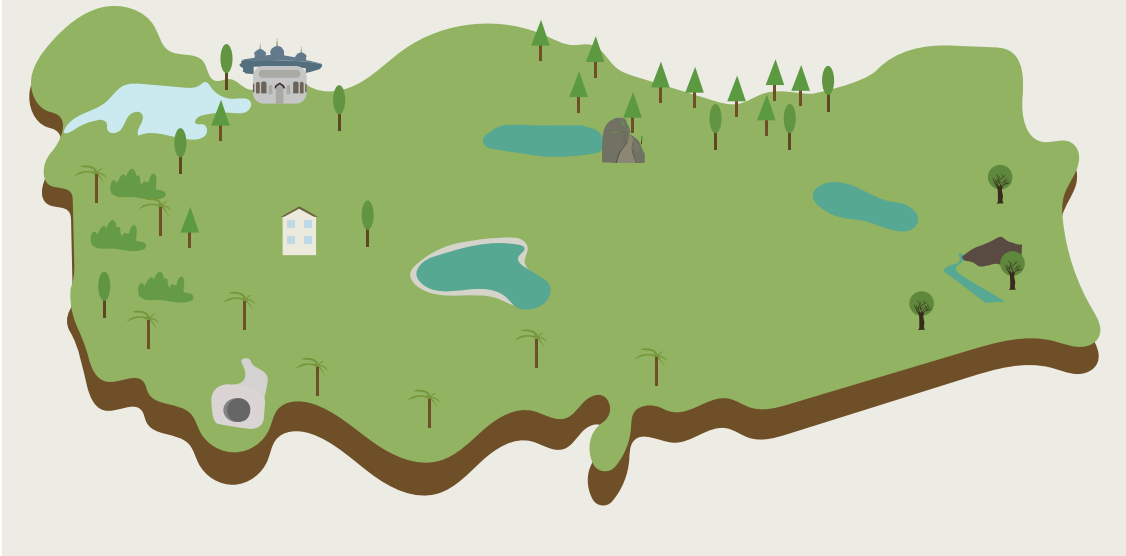

Suyun Mirası

Türkiye'nin Başlıca Tarihi Su Yapıları

Anadolu'da Dönemlere Özgü Su Yapıları

Sadece canlı yaşamı için hayati öneme sahip bir varlık olarak görülen su, aynı zamanda, tarihsel süreç boyunca, birçok uygarlığın gelişiminde de önemli rol oynamıştır. Bunun en açık kanıtı ise eski medeniyetlerin ve çoğu yerleşimin hep akarsu, göl gibi su alanlarının kenarında veya yakınlarına kurulmasıdır. Özellikle de tarımsal faaliyetlerin artmasında etkili olan sulama kanalları ve su alma yapıları tarihte inşa edilen öncü su yapıları olarak bilinmektedir.¹

İnsanlar aynı zamanda özellikle akarsuların yüksek akışa geçtiği zamanlarda suyun verebileceği zararlara karşı da bazı su yapıları inşa etmişlerdir. Yapılan araştırmalarda, bu amaçla yapılan en eski su yapılarının M.Ö. III. ve II. binyıllarda, daha çok yüksek debili nehirlerin kontrol edilmesi ve elbette ki tarımda sulama amaçlı olarak özellikle Nil, Fırat-Dicle, İndus ve Huang-He havzalarında yapıldığı ortaya konulmuştur.²

Anadolu, M.Ö. 3000'li yıllara kadar ilk önemli örneklerinin bulunduğu su yapıları açısından zengin bir coğrafyadır. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan bu topraklarda; Hitit ve Urartu Döneminden kalan barajlar, kanallar, kehrizler yanında, Batı ve Güney Anadolu'da Helenistik, Roma ve Erken Bizans Dönemlerinden kalan barajlar, su yolları ve su kemerleri ile açık ve kapalı sarnıçlar bulunmaktadır. Benzer yapıların inşa edilmesine Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinde de devam edildiğinden, bu durum, ülkemizi su yapıları açısından da adeta bir açık hava müzesi haline getirmiştir.²

Türkiye sınırları içinde, tarihi dört bin yıla uzana çok sayıda su mimarisi örnekleri bulunmaktadır. Bazıları, yapımlarının üzerinden geçen yüzlerce hatta binlerce yılın ardından hâlâ yapıldıkları coğrafyalara hizmet vermektedir.

Medeniyet	Dönem	Su Yapısı	Konum
Hitit	M.Ö. 2. Binyıl	Barajlar, Memba suyu Toplama haznesi, su yolu	İç Anadolu
Urartu	M.Ö. 1. Binyıl, ilk yarısı	Kanal, Barajlar, Galeriler	Doğu Anadolu
Helen, Roma, Bizans	M.Ö. 1. Binyıl, ikinci yarısı ila M.S. 1.yy	İsale sistemi, Sarnıçlar, tüneller, Barajlar	Batı ve Güney Anadolu
Selçuklular	10 - 13. yy	İsale sistemi ile sulama kanalları	Türkiye'nin çeşitli bölgeleri
Osmanlılar	13 - 20. yy	İsale sistemi ve barajlar	Türkiye'nin çeşitli bölgeleri
Türkiye Cumhuriyeti	1923 - günümüz	Her tipte su yapısı	Türkiye'nin çeşitli bölgeleri

Su mimarisi örnekleri, M.Ö. 2. Binyılda Orta Anadolu'yu hâkimiyeti altına alan Hititler'den, M.Ö. 1. Binyılın ilk yarısında Doğu Anadolu'da hüküm süren Urartular'a; Batı ve Güney Anadolu'da M.S. 1. Binyılda damgasını vuran Hellenistik, Roma, Bizans döneminden, 11 ve 14. yy'da Orta ve Doğu Anadolu'da Selçuklu dönemine ve son olarak 14. yy'dan 20.yy başlarına kadar süregelen Osmanlı İmparatorluğuna kadar uzanıyor.³

Kaynaklar:

1. Güngör, S. S. Osmanlı Su Mimarisi ve 19. Yüzyılda Osmanlı Su Yapıları. *Türk Hidrolik Dergisi*, 5(1), 32-48.
2. Öziş, Ü. 2015. Tarihi Su Yapıları Açısından Türkiye'nin Dünyadaki Önemi. *İTÜ Vakfı Dergisi*, 70, 49-51.
3. Öziş, Ü. (2015). Water Works Through Four Millenia in Turkey. *Environmental Processes*, 2(3), 559-573.